

МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Федеральное государственное автономное образовательное учреждение
высшего образования
"Казанский (Приволжский) федеральный университет"
Высшая школа журналистики и медиакоммуникаций

УТВЕРЖДАЮ
Проректор по образовательной деятельности КФУ
Проф. Д.А. Таюрский

_____» _____ 20__ г.

подписано электронно-цифровой подписью

Программа дисциплины

Татарский язык в профессиональной коммуникации Б1.В.ДВ.3

Направление подготовки: 42.03.02 - Журналистика

Профиль подготовки: Периодическая печать

Квалификация выпускника: бакалавр

Форма обучения: заочное

Язык обучения: русский

Автор(ы):

Хадиева Г.К.

Рецензент(ы):

Кузьмина Х.Х.

СОГЛАСОВАНО:

Заведующий(ая) кафедрой: Галиуллина Г. Р.

Протокол заседания кафедры No ____ от " ____ " _____ 201__ г

Учебно-методическая комиссия Института социально-философских наук и массовых коммуникаций (Высшая школа журналистики и медиакоммуникаций):

Протокол заседания УМК No ____ от " ____ " _____ 201__ г

Регистрационный No 941852219

Содержание

1. Цели освоения дисциплины
2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы
3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля
4. Структура и содержание дисциплины/ модуля
5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения
6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов
7. Литература
8. Интернет-ресурсы
9. Материально-техническое обеспечение дисциплины/модуля согласно утвержденному учебному плану

Программу дисциплины разработал(а)(и) доцент, к.н. (доцент) Хадиева Г.К. кафедра татарского языкознания Высшая школа национальной культуры и образования им. Габдуллы Тукая , Gulfiya.Khadieva@kpfu.ru

1. Цели освоения дисциплины

- развитие у студентов коммуникативной компетенции (речевой, языковой, социокультурной, компенсаторной и учебно-познавательной);
- развитие и воспитание способности к личностному и профессиональному самоопределению студентов, их социальной адаптации;
- формирование активной жизненной позиции как гражданина и патриота, а также как субъекта межкультурного взаимодействия;
- развитие таких личностных качеств, как культура общения, умение работать в сотрудничестве, в том числе в процессе межкультурного общения;
- развитие способности и готовности студентов к самостоятельному изучению татарского языка, к дальнейшему самообразованию с его помощью в разных областях знаний;
- приобретение опыта творческой деятельности, опыта проектно-исследовательской работы с использованием татарского языка, в том числе в русле выбранного профиля.

2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы высшего профессионального образования

Данная учебная дисциплина включена в раздел "Б1.В.ДВ.3 Дисциплины (модули)" основной образовательной программы 42.03.02 Журналистика и относится к дисциплинам по выбору. Осваивается на 4 курсе, 7 семестр.

Федеральный государственный образовательный стандарт по направлению подготовки "Журналистика" (бакалавриат) предусматривает изучение дисциплины "Татарский язык" в составе гуманитарного, социального и экономического цикла, его вариативной части. Дисциплина занимает важное место в системе курсов, ориентированных на изучение языков.

3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля

В результате освоения дисциплины формируются следующие компетенции:

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
ПК - 16 (профессиональные компетенции)	умение выстраивать прогностические сценарии и модели развития коммуникативных и социокультурных ситуаций
ПК - 2 (профессиональные компетенции)	демонстрация углубленных знаний в избранной конкретной области филологии
ПК - 4 (профессиональные компетенции)	способность к самостоятельному пополнению, критическому анализу и применению теоретических и практических знаний в сфере филологии и иных гуманитарных наук для собственных научных исследований
ПК- 1 (профессиональные компетенции)	демонстрация знаний современной научной парадигмы в области филологии и динамики ее развития, системы методологических принципов и методических приемов филологического исследования
ПК-12 (профессиональные компетенции)	способность к созданию, редактированию, реферированию и систематизированию всех типов текстов официально-делового и публицистического стиля

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
ПК - 13 (профессиональные компетенции)	способность к трансформации различных типов текстов (изменению стиля, жанра, целевой принадлежности текста)

В результате освоения дисциплины студент:

1. должен знать:

- основные лингвистические (орфоэпические, орфографические, лексические, грамматические, пунктуационные) нормы татарского языка;
- значения изученных лексических единиц (слов, словосочетаний), связанных с тематикой обучения татарскому языку в вузе и с тематикой выбранного профиля и с соответствующими ситуациями общения;
- особенности структуры простых и сложных предложений;
- общие и специфические элементы татарского и русского языков в объеме ситуаций общения, предусмотренных настоящей программой;
- особенности образа жизни, быта, культуры, истории татарского народа; роль в его развитии деятелей науки, культуры, искусства и литературы; его место в общероссийском, мировом социокультурном пространстве.

2. должен уметь:

уметь по видам речевой деятельности:

говорение

- начать, вести (поддерживать) и заканчивать диалог в стандартных ситуациях общения, опираясь на бытовую тематику и усвоенный лексико-грамматический материал;
- рассказать о себе, своих планах, своей семье, друзьях и товарищах;
- расспрашивать собеседника и отвечать на его вопросы, обратиться с просьбой, ответить на предложение собеседника согласием или отказом;
- передавать основное содержание, основную мысль прочитанного (услышанного), выражать свое отношение к нему;
- обмениваться устной информацией в ситуациях повседневного и делового общения;
- понимать высказывания в рамках изученной тематики, предъявляемой на слух;
- создавать устные монологические и диалогические высказывания различных типов в учебно-научной, социокультурной и деловой сфере общения.

аудирование

- понимать общий смысл высказывания в различных ситуациях общения в объеме программного материала;
  - понимать монологическое (диалогическое) высказывание в рамках пройденной тематики;
- чтение
- использовать различные виды чтения (учебного и информационно-познавательного);
  - ориентироваться в содержании иноязычного текста.

письменная речь

- создавать письменные монологические высказывания различных типов в учебно-научной сфере общения;
- обмениваться письменной информацией в ситуациях повседневного общения.

3. должен владеть:

- способностью и готовностью к практическому применению полученных знаний при решении профессиональных задач;

- устной и письменной коммуникацией.

4. должен демонстрировать способность и готовность:

демонстрировать способность и готовность к практическому применению полученных знаний при решении профессиональных задач.

4. Структура и содержание дисциплины/ модуля

Общая трудоемкость дисциплины составляет 3 зачетных(ые) единиц(ы) 108 часа(ов).

Форма промежуточного контроля дисциплины: зачет в 7 семестре.

Суммарно по дисциплине можно получить 100 баллов, из них текущая работа оценивается в 50 баллов, итоговая форма контроля - в 50 баллов. Минимальное количество для допуска к зачету 28 баллов.

86 баллов и более - "отлично" (отл.);

71-85 баллов - "хорошо" (хор.);

55-70 баллов - "удовлетворительно" (удов.);

54 балла и менее - "неудовлетворительно" (неуд.).

4.1 Структура и содержание аудиторной работы по дисциплине/ модулю

Тематический план дисциплины/модуля

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практи- ческие занятия	Лабора- торные работы	
1.	Тема 1. Фонетика. Аның өйрәнү объекты, башка фәннәр арасындагы урыны. Фонетика фәнненең методлары. Орфография, орфоэпия, графика. Фонетик закончалыклар.	7	1	1	1	0	Устный опрос
2.	Тема 2. Лексикология, аның төп предметы һәм бурычлары, тармаклары. Сүзнең лексик мәгънәсе һәм аның типлары. Күп мәгънәле сүzlәр. Антоним, омоним, синоним сүzlәр.	7	2	1	1	0	Письменное домашнее задание
3.	Тема 3. Кулланылыш мохите (сферасы) ягыннан татар әдәби теленең сүзлек составы. Гомумхалык теле лексикасы.	7	3	1	1	0	Письменная работа

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практи- ческие занятия	Лабора- торные работы	
4.	Тема 4. Морфология буенча гомуми мәгълүмат. Морфологиянең өйрәнү предметы һәм төп төшенчеләр. Сүзнең грамматик ягын өйрәнә торган фән буларак морфология. Тел белемендә сүзләрне төркемләү принциплары. Мөстәкыйль сүз төркемнәре. Исем. Сан категориясе. Килеш категориясе. Тартым категориясе. Исемнәрнең ясалыш ягыннан төрләр. Сыйфат. Сыйфатның лексик-грамматик төркемчәләре: асыл һәм нисби сыйфатлар. Сыйфатларның төзелеше. Рәвеш. Рәвешләрнең төзелеше. Сан. Саннарның ясалышка бәйләү үзенчәлекләре. Алмашлыкның лексик-гр	7	4	1	1	0	Коллоквиум
5.	Тема 5. Фигыль. Фигыль сүз төркеменә гомуми характеристика. Фигыль категорияләренә гомуми характеристика: барлык-юклык, зат-сан, наклонение, заман, юнәлеш, дәрәжә. Затланышлы фигыльләр һәм затланышсыз. Фигыльләрнең төзелеше. Ияртемнәр. Хәбәрлек сүзләр. Бәйләгечләр. Бәйләкләр. Бәйләк сүзләр. Теркәгеч. Модаль сүз төркемнәре. Кисәкчә. Ымлык. Модаль сүзләр.	7	5	1	1	0	Письменное домашнее задание
6.	Тема 6. Жөмлә. Жөмлөләрне төркемләү принциплары һәм жөмлә төрләр. Жөмләнең актуаль кисәкчәгә бүленеше. Жөмләдә сүз тәртибе. Гади жөмлә синтаксисы. Кушма жөмлә синтаксисы.	7	7	1	1	0	Контрольная работа
.	Тема . Итоговая форма контроля	7		0	0	0	Зачет
	Итого			6	6	0	

4.2 Содержание дисциплины

Тема 1. Фонетика. Аның өйрәнү объекты, башка фәннәр арасындагы урыны. Фонетика фәннең методлары. Орфография, орфоэпия, графика. Фонетик закончалыклар. лекционное занятие (1 часа(ов)):

Фонетика. Аның өйрәнү объекты, башка фәннәр арасындагы урыны. Фонетика фәннең методлары. Орфография, орфоэпия, графика турында төшенчә бирү. Фонетик закончалыклар: ассимиляция, аккомодация, диссимиляция.

практическое занятие (1 часа(ов)):

Фонетика турында төшенчә. Аваз һәм фонема турында аңлатма бирү. Авазларны өйрәнүнең өч аспекты. Орфография, орфоэпия, графика. Сүзләрнең дәрәҗә язылышы һәм әйтелеше. Фонетик закончалыклар. Сузыклар ассимиляциясе, тартыклар ассимиляциясе. Сузыкларның тартыкларга тәэсире, тартыкларның сузыкларга тәэсире. Диссимиляция күренеше.

Тема 2. Лексикология, аның төп предметы һәм бурычлары, тармаклары. Сүзнең лексик мәгънәсе һәм аның типлары. Күп мәгънәле сүзләр. Антоним, омоним, синоним сүзләр.

лекционное занятие (1 часа(ов)):

Лексикология, аның төп предметы һәм бурычлары, тармаклары. Сүзнең лексик мәгънәсе һәм аның типлары. Күп мәгънәле сүзләр. Антоним, омоним, синоним сүзләр.

практическое занятие (1 часа(ов)):

Лексикология, аның төп предметы һәм бурычлары, тармаклары турында төшенчә бирү. Сүзнең лексик мәгънәсе һәм аның типлары. Бер мәгънәле һәм күп мәгънәле сүзләр. Антоним, аларның төрләре. Омонимнар, аларның төрләре. Синоним сүзләр.

Тема 3. Кулланылыш мохите (сферасы) ягыннан татар әдәби теленең сүзлек составы. Гомумхалык теле лексикасы.

лекционное занятие (1 часа(ов)):

Кулланылыш мохите (сферасы) ягыннан татар әдәби теленең сүзлек составы. Гомумхалык теле лексикасы. Диалекталь сүзләр. Һөнәри лексика. Кулланылыш ешлыгы ягыннан татар теленең сүзлек составы. Тарихи сүзләр һәм архаизмнар. Неологизмнар.

практическое занятие (1 часа(ов)):

Кулланылыш мохите (сферасы) ягыннан татар әдәби теленең сүзлек составы. Гомумхалык теле лексикасы. Диалекталь сүзләр. Һөнәри лексика. Кулланылыш ешлыгы ягыннан татар теленең сүзлек составы. Тарихи сүзләр һәм архаизмнар турында төшенчә бирү. Телдә барлыкка килә торган яңа сүзләр - неологизмнар.

Тема 4. Морфология буенча гомуми мәгълүмат. Морфологиянең өйрәнү предметы һәм төп төшенчәләр. Сүзнең грамматик ягын өйрәнә торган фән буларак морфология. Тел белемдә сүзләрне төркемләү принциплары. Мөстәкыйль сүз төркемнәре. Исем. Сан категориясе. Килеш категориясе. Тартым категориясе. Исемнәрнең ясалыш ягыннан төрләре. Сыйфат. Сыйфатның лексик-грамматик төркемчәләре: асыл һәм нисби сыйфатлар. Сыйфатларның төзелеше. Рәвеш. Рәвешләрнең төзелеше. Сан. Саннарның ясалышка бәйләүчәнлекләре. Алмашлыкның лексик-грамматик төркемчәләре. Алмашлыкларның ясалышы ягыннан төрләре.

лекционное занятие (1 часа(ов)):

Сүзнең грамматик ягын өйрәнә торган фән буларак морфология. Тел белемдә сүзләрне төркемләү принциплары. Мөстәкыйль сүз төркемнәре. Исем. Исемнең гомуми лексик-семантик мәгънәсе, морфологик категорияләре һәм төп синтаксик билгеләре. Исемнең лексик-грамматик төркемчәләре: ялгызлык һәм уртаклык исемнәр, конкрет һәм абстракт мәгънәле исемнәр. Сан категориясе. Килеш категориясе. Тартым категориясе турында төшенчә. Исемнәрнең ясалыш ягыннан төрләре. Сыйфат. Сыйфатның лексик-грамматик төркемчәләре: асыл һәм нисби сыйфатлар. Сыйфат дәрәҗәләре. Сыйфатларның исемләшүе. Сыйфатларның төзелеше. Рәвеш. Рәвешнең гомумкатегориаль мәгънәсе, морфологик һәм синтаксик билгеләре. Рәвешнең лексик-грамматик төркемчәләре: билгә һәм хәл рәвешләре. Төркемчә эчендә рәвешләрнең мәгънә буенча бүленеше. Рәвешләрнең төзелеше. Сан. Саннарның гомумиләшкән мәгънәсе, морфологик һәм синтаксик билгеләре. Саннарның лексик-грамматик төркемчәләре: төп, тәртип, бүлем, чама, жыю саннары. Һәр төркемчәнең грамматик билгесе һәм сүз байлыгы. Бу төркемчәләрнең исем, сыйфат, рәвеш белән мөнәсәбәт һәм шуңа бәйләүчән рәвештә төрләнүе (яки төрләнмәве) һәм синтаксик функциясе. Саннарның ясалышка бәйләүчәнлекләре. Саннарның исемләшүе. Алмашлык. Алмашлыкның гомумиләшкән лексик-грамматик мәгънәсе, морфологик һәм синтаксик билгеләре. Исем, сыйфат, рәвеш, сан алмашлыклары. Алмашлыкларның ясалышы ягыннан төрләре.

практическое занятие (1 часа(ов)):

Морфология буенча гомуми мәгълүмат. Морфологиянең өйрәнү предметы һәм төп төшенчәләр. Сүзнең грамматик ягын өйрәнә торган фән буларак морфология. Тел белемдә сүзләрне төркемләү принциплары. Мөстәкыйль сүз төркемнәре. Исем. Исемнең гомуми лексик-семантик мәгънәсе, морфологик категорияләре һәм төп синтаксик билгеләре. Исемнең лексик-грамматик төркемчәләре: ялгызлык һәм уртаклык исемнәр, конкрет һәм абстракт мәгънәле исемнәр. Сан категориясе. Килеш категориясе. Тартым категориясе. Исемнәрнең ясалыш ягыннан төрләре. Сыйфат. Сыйфатның лексик-грамматик төркемчәләре: асыл һәм нисби сыйфатлар. Сыйфат дәрәжәләре. Сыйфатларның исемләшүе. Сыйфатларның төзелеше. Рәвеш. Рәвешнең гомумкатегориаль мәгънәсе, морфологик һәм синтаксик билгеләре. Рәвешнең лексик-грамматик төркемчәләре: билге һәм хәл рәвешләре. Төркемчә эчендә рәвешләрнең мәгънә буенча бүленеше. Рәвешләрнең төзелеше. Сан. Саннарның гомумиләшкән мәгънәсе, морфологик һәм синтаксик билгеләре. Саннарның лексик-грамматик төркемчәләре: төп, тәртип, бүлем, чама, жыю саннары. Һәр төркемчәнең грамматик билгесе һәм сүз байлыгы. Бу төркемчәләрнең исем, сыйфат, рәвеш белән мөнәсәбәте һәм шуңа бәйле рәвештә төрләнүе (яки төрләнмәве) һәм синтаксик функциясе. Саннарның ясалышка бәйле үзенчәлекләре. Саннарның исемләшүе. Алмашлык. Алмашлыкның гомумиләшкән лексик-грамматик мәгънәсе, морфологик һәм синтаксик билгеләре. Исем, сыйфат, рәвеш, сан алмашлыклары. Алмашлыкның лексик-грамматик төркемчәләре: зат, күрсәтү, билгеләү, сорау, билгесезлек, юклык һәм тартым алмашлыклары. Алмашлыкларның ясалышы ягыннан төрләренә карата күнегүләр эшләү.

Тема 5. Фигыль. Фигыль сүз төркеменә гомуми характеристика. Фигыль категорияләренә гомуми характеристика: барлык-юклык, зат-сан, наклонение, заман, юнәлеш, дәрәжә. Затланышлы фигыльләр һәм затланышсыз. Фигыльләрнең төзелеше. Ияртемнәр. Хәбәрлек сүзләр. Бәйләгечләр. Бәйлекләр. Бәйлек сүзләр. Теркәгеч. Модаль сүз төркемнәре. Кисәкчә. Ымлык. Модаль сүзләр.

лекционное занятие (1 часа(ов)):

Фигыль. Фигыль сүз төркеменә гомуми характеристика. Фигыль категорияләренә гомуми характеристика: барлык-юклык, зат-сан, наклонение, заман, юнәлеш, дәрәжә. Затланышлы фигыльләр (хикәя, боерык, теләк, шарт) һәм затланышсыз (сыйфат фигыль, хәл фигыль, исем фигыль, инфинитив) фигыльләр. Юнәлеш категориясе. Фигыльдә дәрәжә. Ярдәмче фигыль белән ясалган аналитик фигыльләрдә мәгънә киңлеге һәм төрлелеге, аларны мәгънәләре буенча төркемләү. Фигыльләрнең төзелеше. Ияртемнәр. Аваз ияртемнәре һәм образ ияртемнәре. Аваз ияртемнәренә семантик төркемчәләре һәм телдәге роле. Хәбәрлек сүзләр. Хәбәрлек сүзләрнең мәгънәсе һәм синтаксик кулланылышы. Аларның сүз байлыгы. Бәйләгечләр. Бәйлекләр. Бәйлекләрнең грамматик мәгънәләре, синтаксик функцияләре. Таләп иткән килешләренә карап бәйлекләрне төркемләү: баш һәм иялек килешен таләп итүче бәйлекләр, юнәлеш килешен таләп итүче бәйлекләр, чыгыш килешен таләп итүче бәйлекләр. Бәйлек сүзләр. Теркәгеч. Аларның үзенчәлеге, грамматик функцияләре һәм төркемчәләре: тезүче һәм ияртүче теркәгечләр. Модаль сүз төркемнәре. Кисәкчә. Кисәкчәләрнең төп функциясе, төркемчәләре, күпмәгънәлелеге. Кисәкчәләрнең сүз һәм кушымча белән уртаклыгы һәм аермасы. Ымлык. Ымлыкларның семантик төркемнәре: императив һәм эмоциональ ымлыклар. Модаль сүзләр. Модаль сүзләрнең мәгънәсе һәм синтаксик кулланылышы. Аларның төп функциясе.

практическое занятие (1 часа(ов)):

Фигыль категорияләренә гомуми характеристика бирү: барлык-юклык, зат-сан, наклонение, заман, юнәлеш, дәрәжәләрен ачыклау. Затланышлы фигыльләр (хикәя, боерык, теләк, шарт) һәм затланышсыз (сыйфат фигыль, хәл фигыль, исем фигыль, инфинитив) фигыльләр. Юнәлеш категориясе турында мөгълүмат бирү. Фигыльдә дәрәжә. Ияртемнәр. Аваз ияртемнәре һәм образ ияртемнәре. Хәбәрлек сүзләр. Хәбәрлек сүзләрнең мөгънәсе һәм синтаксик кулланылышы. Аларның сүз байлыгы. Бәйләгечләр. Бәйлекләр. Бәйлекләрнең грамматик мөгънәләре, синтаксик функцияләре. Таләп иткән килешләренә карап бәйлекләрне төркемләү: баш һәм иялек килешен таләп итүче бәйлекләр, юнәлеш килешен таләп итүче бәйлекләр, чыгыш килешен таләп итүче бәйлекләр. Бәйлек сүзләр. Теркәгеч. Аларның үзенчәлеге, грамматик функцияләре һәм төркемчәләре: тезүче һәм ияртүче төркегечләр. Модаль сүз төркемнәре. Кисәкчә. Кисәкчәләрнең төп функциясе, төркемчәләре, күпмөгънәлелеге. Кисәкчәләрнең сүз һәм кушымча белән уртаклыгы һәм аермасы. Ымлык. Ымлыklarның семантик төркемнәре: императив һәм эмоциональ ымлыklar. Модаль сүзләр. Модаль сүзләрнең мөгънәсе һәм синтаксик кулланылышы. Аларның төп функциясе.

Тема 6. Жөмлә. Жөмләләрне төркемләү принциплары һәм жөмлә төрләре. Жөмләнең актуаль кисәкләргә бүленеше. Жөмләдә сүз тәртибе. Гади жөмлә синтаксисы. Кушма жөмлә синтаксисы.

лекционное занятие (1 часа(ов)):

Жөмлә. Жөмләләрне төркемләү принциплары һәм жөмлә төрләре. Жөмләнең актуаль кисәкләргә бүленеше. Жөмләдә сүз тәртибе. Гади жөмлә синтаксисы. Кушма жөмлә синтаксисы.

практическое занятие (1 часа(ов)):

Жөмлә. Жөмләләрне төркемләү принциплары һәм жөмлә төрләре. Жөмләнең актуаль кисәкләргә бүленеше. Жөмләдә сүз тәртибе. Гади жөмлә синтаксисы гомумиләштереп кабатлау. Кушма жөмлә синтаксисын гомумиләштереп кабатлау.

4.3 Структура и содержание самостоятельной работы дисциплины (модуля)

N	Раздел дисциплины	Се-местр	Неде-ля семестра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудо-емкость (в часах)	Формы контроля самостоятельной работы
1.	Тема 1. Фонетика. Аның өйрәнү объекты, башка фәннәр арасындагы урыны. Фонетика фөненең методлары. Орфография, орфоэпия, графика. Фонетик закончалыklar.	7	1	подготовка к устному опросу	6	Устный опрос
				подготовка к устному опросу	6	устный опрос

N	Раздел дисциплины	Семестр	Неделя семестра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудоемкость (в часах)	Формы контроля самостоятельной работы
2.	Тема 2. Лексикология, аның төп предметы һәм бурычлары, тармаклары. Сүзнең лексик мәгънәсе һәм аның типлары. Күп мәгънәле сүzlәр. Антоним, омоним, синоним сүzlәр.	7	2	подготовка домашнего задания	6	Письменное домашнее задание
				подготовка домашнего задания	6	домашнее задание
3.	Тема 3. Кулланылыш мохите (сферасы) ягыннан татар әдәби теленең сүзлек составы. Гомумхалык теле лексикасы.	7	3	подготовка к письменной работе	6	Письменная работа
				подготовка к письменной работе	6	письменная работа
				работа с лексикой текста	4	анализ текста

N	Раздел дисциплины	Семестр	Неделя семестра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудоемкость (в часах)	Формы контроля самостоятельной работы
4.	<p>Тема 4. Морфология буенча гомуми мөгълүмат. Морфологиянең өйрәнү предметы һәм төп төшенчәләр. Сүзнең грамматик ягын өйрәнә торган фән буларак морфология. Тел белемендә сүзләргә төркемләү принциплары. Мөстәкыйль сүз төркемнәре. Исем. Сан категориясе. Килеш категориясе.</p>	7	4	подготовка к коллоквиуму	8	Коллоквиум
	<p>Тартым категориясе. Исемнәрнең ясалыш ягыннан төрләре. Сыйфат. Сыйфатның лексик-грамматик төркемчәләре: асыл һәм нисби сыйфатлар. Сыйфатларның төзелеше. Рәвеш. Рәвешләрнең төзелеше. Сан. Саннарның ясалышка бәйләүченчәлекләре. Алмашлыкның лексик-грамматик төркемчәләре. Алмашлыкларның</p>			подготовка к коллоквиуму	8	коллоквиум

N	Раздел дисциплины	Семестр	Неделя семестра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудоемкость (в часах)	Формы контроля самостоятельной работы
5.	Тема 5. Фигыль. Фигыль сүз төркеменә гомуми характеристика. Фигыль категорияләренә гомуми характеристика: барлык-юклык, зат-сан, наклонение, заман, юнәлеш, дәрәжә. Затланышлы фигыльләр һәм затланышсыз. Фигыльләрнең төзелеше. Ияртемнәр. Хәбәрлек сүзләр. Бәйләгечләр. Бәйләкләр. Бәйлек сүзләр. Теркәгеч. Модаль сүз төркемнәре. Кисәкчә. Ымлык. Модаль сүзләр.	7	5	подготовка домашнего задания	6	Письменное домашнее задание
				подготовка домашнего задания	6	домашнее задание
				подготовка к самостоятельной работе	6	письменная самостоятельная работа

№	Раздел дисциплины	Семестр	Неделя семестра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудоемкость (в часах)	Формы контроля самостоятельной работы
6.	Тема 6. Жәмлә. Жәмләләрне төркемләү принциплары һәм жәмлә төрләре. Жәмләнең актуаль кискәкләргә бүленеше. Жәмләдә сүз тәртибе. Гади жәмлә синтаксисы. Кушма жәмлә синтаксисы.	7	7	подготовка домашнего задания	6	письменное домашнее задание
				подготовка к контрольной работе	6	Контрольная работа
				Подготовка к синтаксическому разбору предложений в тексте	6	Синтаксический разбор предложений - самостоятельная работа
	Итого				92	

5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения

Вузовское освоение курса "Татарский язык" предполагает использование как традиционных, так и инновационных образовательных технологий, а также настоятельно требует рационального их сочетания. Традиционные образовательные технологии подразумевают использование в учебном процессе таких методов работ, как лекция, семинар.

В курсе реализованы могут быть новые информационные технологии, в частности, аудио и видеоматериалы

6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов

Тема 1. Фонетика. Аның өйрәнү объекты, башка фәннәр арасындагы урыны. Фонетика фәнненең методлары. Орфография, орфоэпия, графика. Фонетик закончалыклар.

Устный опрос , примерные вопросы:

фонетика фәнненең өйрәнү объекты, нинди фәннәр белән бәйләнештә өйрәнелергә тиеш. Сузык авазларны төркемләү принциплары. Тартык авазларны төркемләү принциплары. Орфоэпик нормалар. Орфографик принциплар

устный опрос , примерные вопросы:

Фонетика фәнненең өйрәнү объекты, нинди фәннәр белән бәйләнештә өйрәнелергә тиеш. Сузык авазларны төркемләү принциплары. Тартык авазларны төркемләү принциплары. Орфоэпик нормалар. Орфографик принциплар

Тема 2. Лексикология, аның төп предметы һәм бурычлары, тармаклары. Сүзнең лексик мәгънәсе һәм аның типлары. Күп мәгънәле сүзләр. Антоним, омоним, синоним сүзләр.

домашнее задание , примерные вопросы:

Текстка тулы лексик анализ ясагыз. Дивардагы тупас ташлар арасындагы ярыйка кыстырылган нарат чырасы шартлатып атты да, ялкыны сүрелеп калды. Болай да караңгы хибесханә эче эңгер-меңгергә чумды. Хакыйкәттереклек чышмәсе икән. Кинәт хәлсезләнәп калганын тойды, бер-беренә богау чылбыры белән тагылган куллары алдындагы тимер өстәлгә төште. Ул дөнъясын онытты. Әллә каян бик тирәннән бер кара фикер калкып, кабат канын кайнатты. Үтә ямьсез уеннан тәмам кызышып, чәчләре үрә торганны сизде Батырша. (Ж.Рәхимов)

Письменное домашнее задание , примерные вопросы:

"Ватаным Татарстан" газетасыннан текстлар сайлап алырга, жанр ягыннан ёшм татар теле лексикасының чагылышы ягыннан характеристика бирергә

Тема 3. Кулланылыш мохите (сферасы) ягыннан татар әдәби теленең сүзлек составы. Гомумхалык теле лексикасы.

анализ текста , примерные вопросы:

Татарстанның Милли китапханәсе Казандагы иң матур йортларның берсендә урнашкан. Аның яныннан битараф кына узып китеп булмый. Бу бинаны фабрикант Ушков салдырган, соңыннан ул китап йортына әверелгән. Заманының шактый зыялы кешесе И.А.Второв гомере буге китап жыйган. Аның китапханәсендә төрле телләрдәгә китаплар, журналлар тупланган. Бу байлык мирас булып, аның улы ? Н.И.Второвка күчкән. Николай Второв ? Казанда жәмәгать китапханәсе ачылуга зур өлеш керткән кеше. Петербургка күчеп киткәндә, ул өтисе китапханәсен шөһәр идарәсенә бүләк иткән. Шулай итеп, 1865 нче елда Казанда китапханә ачылган. Арыслан, төрле кош сурәтләре белән бизәлгән стеналар, борынгы баскычлар. Уңда да, сулда да, каршыда да ? ишекләр, каталоглар, киштәләр? Милли китапханәдә борынгы кулъязмалар, сирәк китаплар бүләгә дә бар. Татар китаплары, туган якны өйрәнүгә багышланган басмалар бүләгә дә эшли. Дөнъя әдәбияты, сәнгәт бүләгә, фәнни-методик әдәбият бүләгә? Газета-журналлар өчен аерым бүлмәләр каралган. Бу йорт 3 миллионнан артык китапны сыйдыра.

Письменная работа , примерные вопросы:

Кешелек дөнъясы алдында торган иң зур бурычларның берсе ? мәдәни һәм тел төрлелеген саклау. Бүгенгә көндә күпмилләтле дәүләтнең мәгариф системасы алдында анда яшәүче милләтләрнең телен һәм мәдәниятен саклау һәм үстерү бурычы тора. Телләрнең статусы һәм роле турында халыкара дәрәжәдә күптөрле декларацияләр, рекомендацияләр һәм килешүләр төзелгән. Аларның күбесе турыдан-туры туган телдә укыту мәсьәләләренә карый. ООН һәм ЮНЕСКОның төп норматив актларын анализлау да туган телгә өйрәтүдә мәгариф системасының өһәмиятен асызыклай. Кайбер дәүләтләр, анда яшәүче балаларның юридик статусына карамыйча да, туган тел өйрәнүгә хокукларын законлаштырганнар. Мисалга Швеция дәүләтен китерергә була. Анда, ата-аналарның берсе швед булмаса һәм гаиләдә бала белән бу телдә сөйләшмәсәләр, баланың атнага бер мәртәбә шул телне (гарәп, сомали, албан, рус һ.б.) өйрәнергә хокукы була. Туган телне өйрәтү ата-ананың гаризасы белән группада 5 кешедән артык булганда бушка оештырыла. Тексттан махсус өлкәгә караган лексиканы билгеләгез, характерлагыз.

письменная работа , примерные вопросы:

Тексттан архаизмнарны, алынма сүзләргә һәм диалектизмнарны табыгыз, аларны хәзергә татар әдәби телендәгә сүзләр белән алыштырыгыз. Мәликә әби түзмәдә, юл төенен почмактагы ярый капкачлы борынгы сандык өстенә куеп, рәсемгә якынлагты. Аның барлык игътибары шул чуар бугаулы кәгазь янына беркетелгән тонык фотографиягә юнәлдә. яхшылап карамас борын: - Нишләп шулчаклы сурәт асрыйлар? Житмәсә, кыйбла мөешенә куйганнар үзләрен. Кыямәт көнне жан сорый башласалар, ничек котылырбыз? - дип, кәефе кырылган иде. Ләкин ярый алка төсле тезеләп рәсемгә төшкән дүрт хатын уртасында кулына чөчөк бөйләмә тоткан Нәсимәнә таныгач, кинәт йомшарды һәм үзенә һәрбер хәрәкәтә артыннан авызын ачкан килеш күзәтеп торучы Зөйтүнәгә ягымлы гына эндәште: - Алма апаң түгелме соң уртадагысы? (К.Нәжми)

Тема 4. Морфология буенча гомуми мәгълүмат. Морфологиянең өйрәнү предметы һәм төп төшенчәләр. Сүзнең грамматик ягын өйрәнә торган фән буларак морфология.Тел белемендә сүзләргә төркемләү принциплары. Мөстәкыйль сүз төркемнәре. Исем. Сан категориясе. Килеш категориясе. Тартым категориясе. Исемнәрнең ясалыш ягыннан төрләр. Сыйфат. Сыйфатның лексик-грамматик төркемчәләре: асыл һәм нисби сыйфатлар. Сыйфатларның төзелеше. Рәвеш. Рәвешләрнең төзелеше. Сан. Саннарның ясалышка бәйләүчеләре. Алмашлыкның лексик-грамматик төркемчәләре. Алмашлыкларның ясалышы ягыннан төрләр.

Коллоквиум , примерные вопросы:

. Грамматиканың бер тармагы буларак морфология 2.Мөстәкыйль сүз төркемнәре. 3. Исем. Грамматик категорияләре. 4. Изафә конструкция 5. Сыйфат сүз төркеме. Төркемнәре. 6. Сан сүз төркеме. Төркемчәләре. 7. Алмашлыклар, төрләр, төзелешләр. 8. Рәвешләр, төркемчәләре. Грамматиканың бер тармагы буларак морфология 2.Мөстәкыйль сүз төркемнәре. 3. Исем. Грамматик категорияләре. 4. Изафә конструкция 5. Сыйфат сүз төркеме. Төркемнәре. 6. Сан сүз төркеме. Төркемчәләре. 7. Алмашлыклар, төрләр, төзелешләр. 8. Рәвешләр, төркемчәләре.

коллоквиум , примерные вопросы:

1. Грамматиканың бер тармагы буларак морфология 2.Мөстәкыйль сүз төркемнәре. 3. Исем. Грамматик категорияләре. 4. Изафә конструкция 5. Сыйфат сүз төркеме. Төркемнәре. 6. Сан сүз төркеме. Төркемчәләре. 7. Алмашлыклар, төрләр, төзелешләр. 8. Рәвешләр, төркемчәләре.

Тема 5. Фигыль. Фигыль сүз төркеменә гомуми характеристика. Фигыль категорияләренә гомуми характеристика: барлык-юклык, зат-сан, наклонение, заман, юнәлеш, дәрәжә. Затланышлы фигыльләр һәм затланышсыз. Фигыльләрнең төзелеше. Ияртемнәр. Хәбәрлек сүзләр. Бәйләгечләр. Бәйләкләр. Бәйлек сүзләр. Теркәгеч. Модаль сүз төркемнәре. Кисәкчә. Ымлык. Модаль сүзләр.

домашнее задание , примерные вопросы:

Г. Бәшировның "Туган ягым яшел бишек" әсәреннән өзек алыгыз (250 ләп сүз). Тексттан фигыльләрне табыгыз, төрәрен билгеләгез.

письменная самостоятельная работа , примерные вопросы:

Уфа чорында Яруллиннар гаиләсе шагыйрь Мәжит Гафури белән дә яқыннан аралашып яшәгән. Казаннан Уфага Фәйзулла Туишев һәм Фәйзи Биккинин кебек оста гармунчылар еш килә, ачык сәхнәдә концертлар бирә. Фигыльләргә шушы морфологик аализ ясагыз

Письменное домашнее задание , примерные вопросы:

"Шәри Казан" газетасыннан очерк жанрына караган язма сайлагыз һәм анда кулланылган бәйлек, бәйлек сүзләргә табыгыз, характерлагыз

Тема 6. Жөмлә. Жөмләләрне төркемләү принциплары һәм жөмлә төрләр. Жөмләнең актуаль кисәкләргә бүленеше. Жөмләдә сүз тәртібе. Гади жөмлә синтаксисы. Кушма жөмлә синтаксисы.

Контрольная работа , примерные вопросы:

1. Жөмләгә билгеләмә бирегез. Аңлатыгыз. 2 Жөмләнең баш кисәкләре. 3.Ия, аның төрләр. 4. Хәбәр, аның төрләр. 5 Жөмләнең иярчен кисәкләре. 6 Жөмләнең модаль кисәкләре

письменное домашнее задание , примерные вопросы:

"Ватаным Татарстан" газетасыннан текст сайлап алыгыз, тезмә кушма жөмләләрне аерып алып языгыз, анализ ясагыз

Синтаксический разбор предложений - самостоятельная работа , примерные вопросы:

Аңдый концертларда Зәһидулла Яруллин, пианино яки скрипкада уйнап, гармунчыларга булыша. Шундый концертларның берсендә сәхнәгә калын кара мыеклы берәү күтәрелә. Берәз аксабрак атлавыннан аның Мәжит Гафури икәнә белән. "О-о, Казаннар килгән!" - дип, ул музыкантларны ихластан тәбрикли, өенә кунакка чакыра. Гафуриның хатыны Зәһрә ханым - жырга-моңга гашыйк кеше - аларны яқты чырай, такта чәй белән дигәндәй каршы ала. Чәй белән әңгәмә арасында кунаклар "Тукай маршы"н һәм башка көйләрне яңгыраталар. (Р. Низамиев)

Итоговая форма контроля

зачет (в 7 семестре)

Примерные вопросы к зачету:

1. Мин һәм минем гаилә.
2. Безнең гаилә традицияләре.
3. Безнең гаилә бюджеты.
4. Минем фатир. (Безнең тулай торак).
5. Студент ризыгы.
6. Кунаклар көтәбез.
7. Студент проблемалары.
8. Безнең университет.
9. Безнең факультет.
10. Казан - студентлар шәһәре.
11. Музейлар.
12. Белгечләр әзерләүдә татар теленең роле.
13. Театрлар.
14. Безнең факультет һәм аның күренекле галимнәре.
15. һәйкәлләр.
16. Татар теле дәресе.
17. Минем һөнәрем.
18. Минем дустаным.
19. Казан шәһәре.
20. Татарстан Республикасы.

Грамматический минимум для сдачи зачета

1. Исемнең күплек саны.
2. Исемнең килеш категориясе.
3. Татар телендә алмашлыклар.
4. Тартымлы исемнәрнең килеш белән төрләнеше.
5. Сыйфат. Сыйфатның дәрәжәләре.
6. Хәзерге заман хикәя фигыль.
7. Билгеле үткән заман хикәя фигыль.
8. Билгеле киләчәк заман хикәя фигыль.
9. Боерык фигыль.
10. Шарт фигыльләр.
11. Сыйфат фигыль.
12. Хәл фигыльләр.
13. Инфинитив.
14. Сан сүз төркеме. Жыю һәм бүлем саннары.
15. Билгесез үткән заман хикәя фигыль.
16. Билгесез киләчәк заман хикәя фигыль.
17. Микъдар саннары. Тәртип саннары.
18. Теләк фигыль.
19. Инфинитив.
20. Кисәкчә. Бәйләкләр һәм бәйлек сүزلәр. Теркәгеч.

7.1. Основная литература:

1. Татарча сөйләшәбез, укыйбыз, язабыз [Текст: электронный ресурс] = Говорим, читаем, пишем по-татарски : рус телендә сөйләшәчеләр өчен татар теле дәрәслеге. Башлангыч дәрәжә / К. С. Фәтхуллова, Ә. Ш. Юсупова, Ә. Н. Денмөхәммәтова. ? Электронные данные (1 файл: 5,21 Мб). - (Казань : Казанский федеральный университет, 2015). - Загл. с экрана. - Для 2-го семестра. - Вых. дан. ориг. печ. изд.: Казан, 2012. //

Режим доступа: http://libweb.kpfu.ru/ebooks/10-IFMK/10_179_000943.pdf

2. Татарча сөйләшәбез, укыйбыз, язабыз [Текст: электронный ресурс] = Говорим, читаем, пишем по-татарски : рус телендә сөйләшәчеләр өчен татар теле дәрәслеге. Урта дәрәжә / К. С. Фәтхуллова, Ә. Ш. Юсупова, Ә. Н. Денмөхәммәтова. - Электронные данные (1 файл: 4,66 Мб). - (Казань : Казанский федеральный университет, 2015). - Загл. с экрана. - Для 3-го и 4-го семестров. - Вых. дан. ориг. печ. изд.: Казан, 2015. // Режим доступа: http://libweb.kpfu.ru/ebooks/10-IFMK/10_179_000944.pdf

7.2. Дополнительная литература:

1. Салимова, Д. А. Двухязычие и перевод: теория и опыт исследования [Электронный ресурс] : монография / Д. А. Салимова, А. А. Тимерханов. - М. : Флинта : Наука, 2012. - 280 с // Режим доступа: <http://znanium.com/bookread2.php?book=456721>

2. Хәзерге татар әдәби теле фонетикасы [Текст: электронный ресурс] : лекцияләрнең конспекты / Г. К. Хадиева; Казан федер. ун-ты, Татар филологиясе һәм мәдәнияте багланьшлар институты, Татар теле һәм аны укыту методикасы каф. - Электронные данные: (1 файл: 0,94 Мб). - (Казань : Казанский федеральный университет, 2014). - Загл. с экрана. - Для 1-го семестра 1-го курса. - Вых. дан. ориг. печ. изд.: Казань, 2013. //

Режим доступа: http://libweb.kpfu.ru/ebooks/10-IFMK/10_163_A5kl-000724.pdf

3. Татар теле фонетикасы [Текст: электронный ресурс] : лекцияләрнең конспекты / Г. К. Хадиева ; Казан (Идел буе) федер. ун-ты, Г. Тукай ис. Татар филологиясе һәм мәдәнияте багланьшлар ин-ты, Татар теле һәм аны укыту методикасы каф. - Электронные данные: (1 файл: 0,7 Мб). - (Казань : Казанский федеральный университет, 2014). - Загл. с экрана. - Для 1-го семестра 1-го курса. - Вых. дан. ориг. печ. изд.: Казан, 2014. // Режим доступа: http://libweb.kpfu.ru/ebooks/10-IFMK/10_163_A5kl-000763.pdf

7.3. Интернет-ресурсы:

Казанский федеральный университет - http://www.kpfu.ru/main_page

Научная библиотека им. Н. И. Лобачевского Казанского федерального университета - <http://www.kpfu.ru/portal/docs/F451166139/Library.jpg>

Универсальная энциклопедия - <http://www.wikipedia.ru>

Электронная библиотечная система - <http://www.knigafund.ru>

Электронные словари - <http://www.slovari.ru>

8. Материально-техническое обеспечение дисциплины(модуля)

Освоение дисциплины "Татарский язык в профессиональной коммуникации" предполагает использование следующего материально-технического обеспечения:

Компьютерный класс, представляющий собой рабочее место преподавателя и не менее 15 рабочих мест студентов, включающих компьютерный стол, стул, персональный компьютер, лицензионное программное обеспечение. Каждый компьютер имеет широкополосный доступ в сеть Интернет. Все компьютеры подключены к корпоративной компьютерной сети КФУ и находятся в едином домене.

Лингафонный кабинет, представляющий собой универсальный лингафонно-программный комплекс на базе компьютерного класса, состоящий из рабочего места преподавателя (стол, стул, монитор, персональный компьютер с программным обеспечением SANAKO Study Tutor, головная гарнитура), и не менее 12 рабочих мест студентов (специальный стол, стул, монитор, персональный компьютер с программным обеспечением SANAKO Study Student, головная гарнитура), сетевого коммутатора для структурированной кабельной системы кабинета.

Лингафонный кабинет представляет собой комплекс мультимедийного оборудования и программного обеспечения для обучения иностранным языкам, включающий программное обеспечение управления классом и SANAKO Study 1200, которые дают возможность использования в учебном процессе интерактивные технологии обучения с использованием современных мультимедийных средств, ресурсов Интернета.

Программный комплекс SANAKO Study 1200 дает возможность инновационного ведения учебного процесса, он предлагает широкий спектр видов деятельности (заданий), поддерживающих как практики слушания, так и тренинги речевой активности: практика чтения, прослушивание, следование образцу, обсуждение, круглый стол, использование Интернета, самообучение, тестирование. Преподаватель является центральной фигурой процесса обучения. Ему предоставляются инструменты управления классом. Он также может использовать многочисленные методы оценки достижений учащихся и следить за их динамикой. SANAKO Study 1200 предоставляет учащимся наилучшие возможности для выполнения речевых упражнений и заданий, основанных на текстах, аудио- и видеоматериалах. Вся аудитория может быть разделена на подгруппы. Это позволяет организовать отдельную траекторию обучения для каждой подгруппы. Учащиеся могут работать самостоятельно, в автономном режиме, при этом преподаватель может контролировать их действия. В состав программного комплекса SANAKO Study 1200 также входит модуль Examination Module - модуль создания и управления тестами для проверки конкретных навыков и способностей учащегося. Гибкость данного модуля позволяет преподавателям легко варьировать типы вопросов в тесте и редактировать существующие тесты.

Также в состав программного комплекса SANAKO Study 1200 также входит модуль обратной связи, с помощью которых можно в процессе занятия провести экспресс-опрос аудитории без подготовки большого теста, а также узнать мнение аудитории по какой-либо теме.

Каждый компьютер лингафонного класса имеет широкополосный доступ к сети Интернет, лицензионное программное обеспечение. Все универсальные лингафонно-программные комплексы подключены к корпоративной компьютерной сети КФУ и находятся в едином домене.

1. Средства телекоммуникации (электронная почта, выход в Интернет)
2. Сканер
3. Принтер
4. Копировальный аппарат
5. Ноутбук
6. Магнитофон

Программа составлена в соответствии с требованиями ФГОС ВПО и учебным планом по направлению 42.03.02 "Журналистика " и профилю подготовки Периодическая печать .

Автор(ы):

Хадиева Г.К. _____

"__" _____ 201__ г.

Рецензент(ы):

Кузьмина Х.Х. _____

"__" _____ 201__ г.